

* विषय निवडण्यामागची भूमिका *

‘ज्ञानेश्वर कोळी यांच्या कवितेचा अभ्यास’ हा विषय निवडण्यापाठीमागे हे प्रयोजन आहे की ज्ञानेश्वर कोळी हे १९८० नंतरच्या मराठी कवितेतील नवोदित तरूण कवी असून त्यांची कविता समाज आणि मानवी मनाचा वेध घेते. समाजजीवनाची आक्रंदने ही त्यांच्या काव्याची स्पंदने उरतात. अशी सामाजिक, सांस्कृतिक व राजकीय जीवनातील स्पंदने शब्दांकित करणारे ते वास्तववादी कवी आहेत. त्यांच्या काही कवितांचा समावेश शिवाजी विद्यापीठाच्या प्रथम वर्षाच्या पाठ्यपुस्तकात केलेला आहे. शिवाजी विद्यापीठाच्या परिक्षेत्रातील साहित्यनिर्मिती करणाऱ्या तरुणांना संशोधनाच्या कक्षेत आणणे व त्यांच्या साहित्याला संशोधनाच्या रूपात न्याय देणे हा ही हेतू आहे.

नवकवितेमध्ये ज्ञानेश्वर कोळींची कविता नेमके काय साधते ? इतर नवकवींना त्यांची कविता कोणती प्रेरणा देते ? समाजातील कोणकोणत्या जाणिवा त्यांच्या कवितेतून क्रांतिप्रवण झाल्या आहेत ? त्यांच्या कवितेचे विशेष कोणते ? नवसाहित्याच्या प्रवाहात त्यांच्या कवितेचे योगदान काय ? याचा शोध प्रस्तुत लघुप्रबंधात घेतलेला आहे.

‘जगणे माझे’ (१९९१), ‘आयुष्याच्या वाटेवर’ (१९९६), ‘आकाश पेलताना’ (१९९९), आणि ‘घन दाटलेले’ (२००२) या कवितासंग्रहाच्या अनुषंगाने संशोधनात्मक पातळीवर ज्ञानेश्वर कोळींच्या कवितांचा अभ्यास केलेला आहे. तसेच नव्या पिढीच्या कवितेत असणारी सतर्कता, संवेदनशीलता व आत्मभान समजून घेऊन या नवकवींची ठोस भूमिका मांडण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

ज्ञानेश्वर कोळींची कविता त्यांच्या अनुभवातून जन्मलेली सरस व जिवंत कविता आहे. अनेक सामाजिक, जीवनविषयक व काव्यविषयक तसेच निसर्ग आणि प्रेमविषयक जाणिवा ती साकार करते. या कवितेला वास्तवतेचा स्पर्श आहे. भोगाव्या लागणाऱ्या दुःखाची किनार आहे, जागृततेचे भान आहे, सामाजिक बदलाची चाहूल आहे आणि परिवर्तनाची आस आहे. ही कविता १९८० नंतरच्या मराठी कवितेचे प्रतिनिधित्व करणारी समर्थ व सक्षम कविता आहे. म्हणूनच ‘ज्ञानेश्वर कोळी यांची कविता’ संशोधनासाठी यथार्थ वाटते.